Svensk
Film
Historia

Greta Garbo är en av de internationellt mest berömda svenska skådespelarna. Här i Gösta Berlings saga (1924) tillsammans med Lars Hanson. Det var Garbos första stora filmroll och blev avstampet för hennes kommande karriär i Hollywood.

Filmkonsten kom tidigt från Europa till Sverige. Den första filmvisningen i Sverige äger rum på Pilstorps Sommar-Teater i anslutning till Industri- och slöjdutställningen i Malmö 28 juni 1896, året efter att den första visningen någonsin ägt rum i Paris.Bakom visningarna i Malmö, vilka kom att pågå till slutet av september, låg Koncertpalaeet i Köpenhamn som med hjälp av författaren Adolf Langsted i Paris lyckats skaffa filmer och projiceringsapparat till malmövisningarna.

18 maj 1897 första biografen

18 maj 1897, öppnar Sveriges första biograf vid Allmänna konst- och industriutställningen i Stockholm med namnet Lumières Kinematograf i Gamla Stockholm, även kallad Kinematografen i Gamla Stockholm. Förutom pionjärerna bröderna Lumières filmer från Paris visas upptagningar med Oscar II. Bakom Kinematografen i Gamla Stockholm och de tidigaste filminspelningar i Sverige samt deras distribution stod apotekaren och affärsmannen Numa Peterson och hans bolag Numa Petersons Handels- och Fabriks-AB. Den första filmen som spelades in på svensk mark var den tyska produktionen Komische Begegnungen im Tiergarten zu Stockholm.

Mauritz Stiller var ansvarig för Greta Garbos tidiga popularitet, i synnerhet genom filmen Gösta Berlings saga (1924). Många av de filmer som gjordes av Svenska Biografteatern hade en betydande påverkan när det gäller tyska stumfilmsregissörer och tidiga ljudfilmsregissörer, mycket beroende på att Tyskland stod utan påverkan från fransk, brittisk och amerikansk film under första världskriget.

Under etableringen av talfilm i början av 1930-talet stabiliserades den svenska filmproduktionen. Publiken återvände i stora skaror och efterfrågan på den svenska filmen ökade. Många lantliga komedier producerades, i vilka Edvard Persson och Dagmar Ebbesen var populära ansikten.

Edvard Persson medverkade som skånsk, trygg centralfigur i totalt 46 filmer, varav några stumfilmer han själv regisserade på 1920-talet. Han blev ett begrepp inom svensk film under 1920-50-talen med sin speciella huvudbonad och sång till luta i filmer som Söder om landsvägen (1936), Skanör-Falsterbo (1939), Nils Holgerssons underbara resa (1939), Kalle på Spången (1939), den första svenska färgfilmen Klockorna i Gamla sta'n (1946), Jens Månsson i Amerika (1948), med stora framgångar hos svensk-amerikaner på rundresa med Stig Olin, samt Vart hjärta har sin saga (1948) och Flickan från Backafall (1953).

1930 talet

Axel Högel

Carl-Gustaf Lindstedt

Julia Maria Vilhelmina Cæsar, född 28 januari 1885 i Stockholm, död 18 juli 1971 i Bromma

Erik "Bullen" Berglund

Olav Riégo

Gösta Gustafson

Doris Nelson

Sigge Fürst

Viran Rydkvist

John Wilhelm Hagberg

1940 talet

Under andra världskriget gjorde svensk film konstnärliga landvinningar, framför allt tack vare regissörerna Gustaf Molander, Hasse Ekman och Alf Sjöberg. Den så kallade beredskapsfilmen med populära aktörer och komiker i militäruniform kom att fungera som ett psykologiskt försvar under kriget. Regissörer som Schamyl Bauman, Ivar Johansson, Ragnar Frisk, Lars-Eric Kjellgren, Rolf Husberg och Sigurd Wallén tillhörde de produktiva inom olika genrer.

Gustaf Molander gjorde ett stort antal filmer, däribland uppmärksammade "motståndstema-filmer" med bland andra Lars Hanson, Victor Sjöström och Inga Tidblad, såsom Vilhelm Mobergs Rid i natt! (1942), Det brinner en eld (1943) och Kaj Munks Ordet. Han fortsatte sin omfattande produktion sedan med till exempel kärleksdramat Sången om den eldröda blomman (1956) med Jarl Kulle och Edvin Adolphson.

Nisse Lind

Karl-Arne Holmsten

Jan Molander

Den mest kända och inflytelserika svenska regissören, Ingmar Bergman, fick sitt riktiga genombrott under 1950-talet. Han började göra film i mitten av 1940-talet och 1955 gjorde han Sommarnattens leende, vilken vann pris i Cannes och gav honom internationell uppmärksamhet. Två år senare gjorde han två av sina mest kända filmer, Det sjunde inseglet (1957) och Smultronstället (1957), men också filmer som Sommarlek (1950), Gycklarnas afton (1953) och Ansiktet (1958) är personliga, konstnärligt nyskapande filmer från denna tid. På 1960-talet vann han en Oscar för bästa utländska film två år i rad, med Jungfrukällan (1960) och Såsom i en spegel (1961). Han vann ännu en Oscar för det stora dramat Fanny och Alexander (1982). Sven Nykvist har också blivit tilldelad en Oscar för bästa foto i Bergmans Viskningar och rop (1973) och blev efter hand en efterfrågad filmfotograf internationellt.

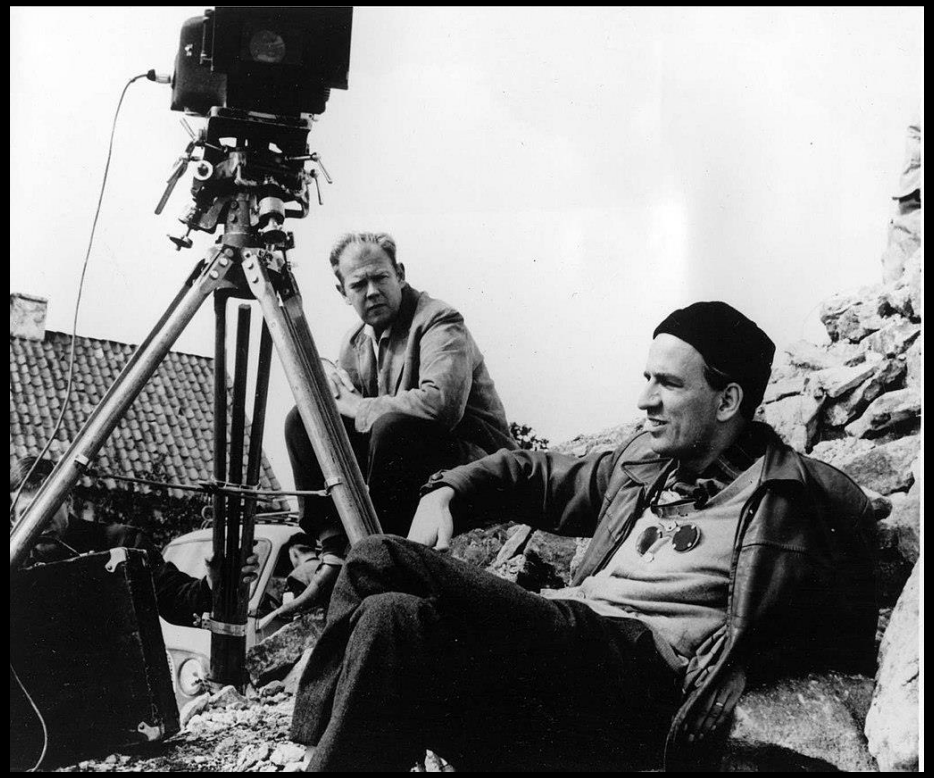

Ingemar Bergman

1950 talet

1960 talet

I samband med den stora svenska Filmreformen (med ny filmfinansiering genom avskaffandet av biografskatten) och skapandet av Svenska Filminstitutet 1963 med Sveriges första riktiga Filmskola 1964 (sedermera utvidgat till Dramatiska Institutet (DI) i det nya Filmhuset på Gärdet i Stockholm), Filmtidskriften Chaplin, och filmpriset Guldbaggen började en helt ny era inom svensk filmproduktion. Nyckelpersonen i denna nystart var Harry Schein, en person som väckte både positiva och negativa reaktioner inom svensk filmbransch, då även den allmänna politiskt reforminriktade vänstervågen påverkade samhälle och kultursyn. Influerat av bland annat den "franska nya vågen" skulle man lämna de så vanliga studioinspelningarna med teatermässiga underhållningsformer och i stället sträva efter att "skildra verkligheten" med "vanliga människor" ute i samhället och ställa samhället och konventionerna under analys och ifrågasättande. Denna nya rörelse växte fram parallellt med andra filmer som Lars-Magnus Lindgrens Änglar, finns dom? (1961) och Käre John (1964), båda med Christina Schollin och Jarl Kulle i centrum.

1970 talet

Från sent 1960- till tidigt 1980-tal gjorde Hans Alfredson och Tage Danielsson med sitt bolag AB Svenska Ord ett flertal filmer efter att SF hade blivit tipsade av Ingmar Bergman att låta, som Bergman uttryckte det, "två roliga grabbar på Gröna Lund" göra en film. De gjorde ett antal filmer, både tillsammans och enskilt fram till Tages död då Hasse fortsatte ensam. Bland deras arbete kan nämnas Att angöra en brygga (1965), Äppelkriget (1971), Mannen som slutade röka (1972), Släpp fångarne loss – det är vår! (1975), Picassos äventyr (1978) och Den enfaldige mördaren (1982). Flera av filmerna vann guldbaggar för bästa film.
Jan Troell började sin karriär som Widerbergs fotograf, men skulle snart debutera med sin egen film, Här har du ditt liv (1966). Under tidigt 70-tal regisserade han Utvandrarna (1971) och uppföljaren Nybyggarna (1972) efter Vilhelm Mobergs episka skildringar av den svenska emigrationen till Amerika under 1800-talet. Utvandrarna nominerades till fyra Oscar, inklusive bästa regissör och bästa foto. Efter att Troell flyttat till Hollywood, där han regisserade Pionjärerna (1974) med Gene Hackman, och Orkanen (1979) återvände han till Sverige för att göra Ingenjör Andrées luftfärd (1982), en film om upptäckaren Andrées missöde under 1897 års polarexpedition.

1980 talet

Under 1980-talet kom en ny våg av populär, bredare underhållningsfilm att alltmer ta sin plats och till stor del ersätta de mer introspektiva och samhällsengagerade formerna från 1960-70-tal. Komediskaparen Lasse Åberg introducerade den bortkomne figuren "Stig-Helmer Olsson" i en serie "resefilmer" med start i publiksuccén Sällskapsresan 1980, följd av Sällskapsresan II – Snowroller (1985). På Sveriges Television kom liknande underhållningsfilmer som Vi hade i alla fall tur med vädret 1980 av Kjell Sundvall, som var ett av de nya framträdande regissörsnamnen inom underhållningsfilmen och skulle få senare framgångar som Jägarna (1996). Bland andra populära och actionfyllda underhållningsfilmer fanns serien av filmer om "Jönssonligan" (inledd med Varning för Jönssonligan 1981 av Jonas Cornell), Göta kanal (1981) och Strul (1988) av Jonas Frick med Björn Skifs i huvudrollen. Mats Arehn började delvis inom underhållningsäventyr som Kalabaliken i Bender (1983), men har senare gjort andra filmer som En film om kärlek (1987). Staffan Hildebrand väckte uppmärksamhet med ungdomsfilmer som G (1983), Stockholmsnatt (1987) och Ingen kan älska som vi (1988), som också var Izabella Scorupcos filmdebut. 1986 debuterade Gösta Ekman den yngre som långfilmsregissör med Morrhår och ärtor, utöver en mängd småberättelser om figuren "Gunnar Papphammar".

1990 talet

Englandsfödde Colin Nutley hade flyttat till Sverige och etablerat sig som regissör med några filmer och TV-serier under 1980-talet, men riktigt folkkär blev han framför allt med den moderna bygdedrama-sviten inledd med den första Änglagård 1992. Därefter har han gjort åtskilliga publikdragande filmer, oftast med hustrun Helena Bergström i huvudrollen. Helena Bergström debuterade även hon som filmregissör med Se upp för dårarna (2007).

Richard Hobert hade gjort ett antal TV-filmer för SVT Malmö under 1980-talet – däribland i serien Skånska mord med Ernst-Hugo Järegård – och väckte uppmärksamhet med prisbelönta långfilmsserien De sju dödssynderna, inledd med Glädjekällan (1993) och avslutad med Födelsedagen (2000), med Göran Stangertz som genomgående avdankad rockmusiker och Camilla Lundén som hans följeslagare. Han har senare gjort prisade filmer som Alla älskar Alice (2002) och arbetar ofta med skådespelare som Sven-Bertil Taube och Lena Endre.

2000 talet

Roy Andersson fick sitt genombrott med sin första långfilm, En kärlekshistoria (1970), och tog hem fyra priser från den Internationella Filmfestivalen i Berlin samma år. Detta följdes av den finansieringskris som kom efter Giliap (1975) och han tog två decenniers uppehåll från filmproduktionen.
Josef Fares debuterade med komedier som Jalla! Jalla! (2000) och Kopps (2003) samt flyktingdramat Zozo (2005) och Reza Parsa uppmärksammades med dramat Före stormen (2000)
Björn Runge har framför allt inriktat sig på relationsdramer som Om jag vänder mig om (2003), liksom Maria Blom med komedier som Masjävlar (2004) och Hallåhallå (2014).
Komikern och filmskaparen Peter Magnusson har gått sin egen väg och gjort filmer som Sommaren med Göran (2009), En gång i Phuket (2012) och Tillbaka till Bromma (2014).

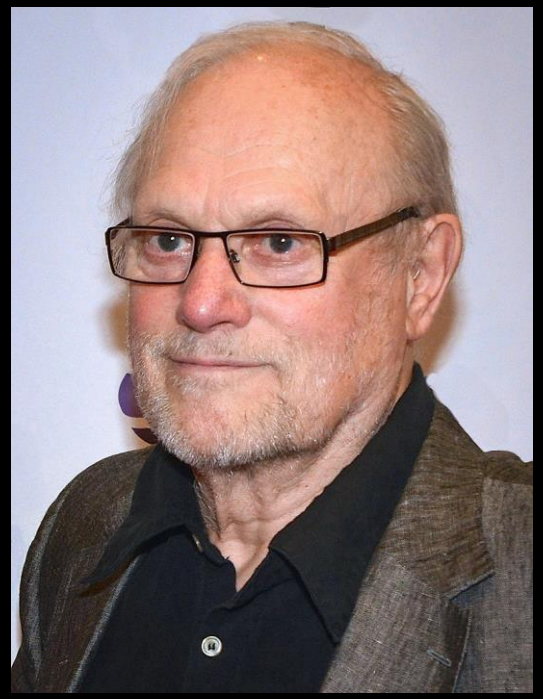

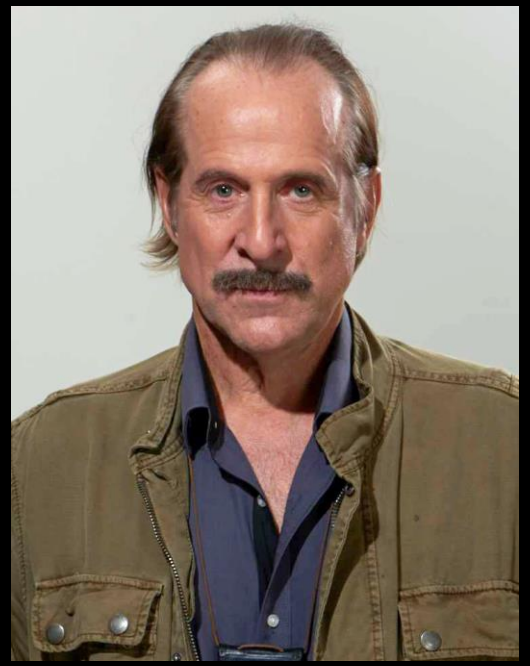

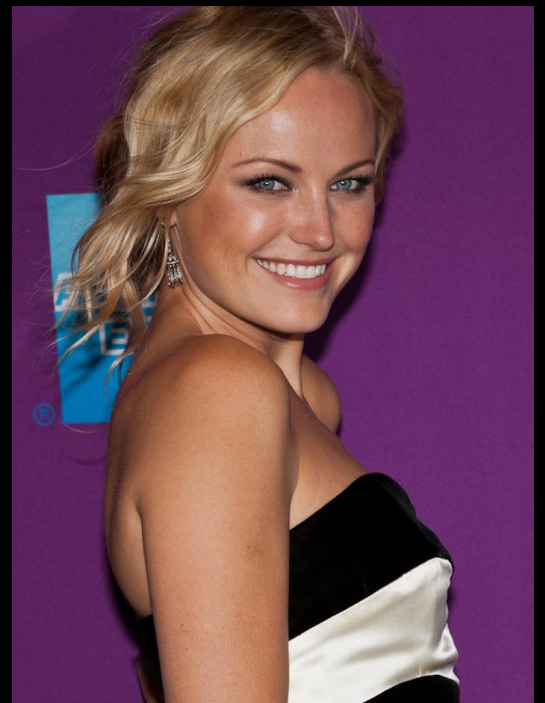

Stellan Skarsgård

Sickan Anna-Greta Carlsson Adamsson, född Carlsson den 12 augusti 1915 i Katarina församling, Stockholm, död 2 november 2011 i Högalids församling, Stockholm

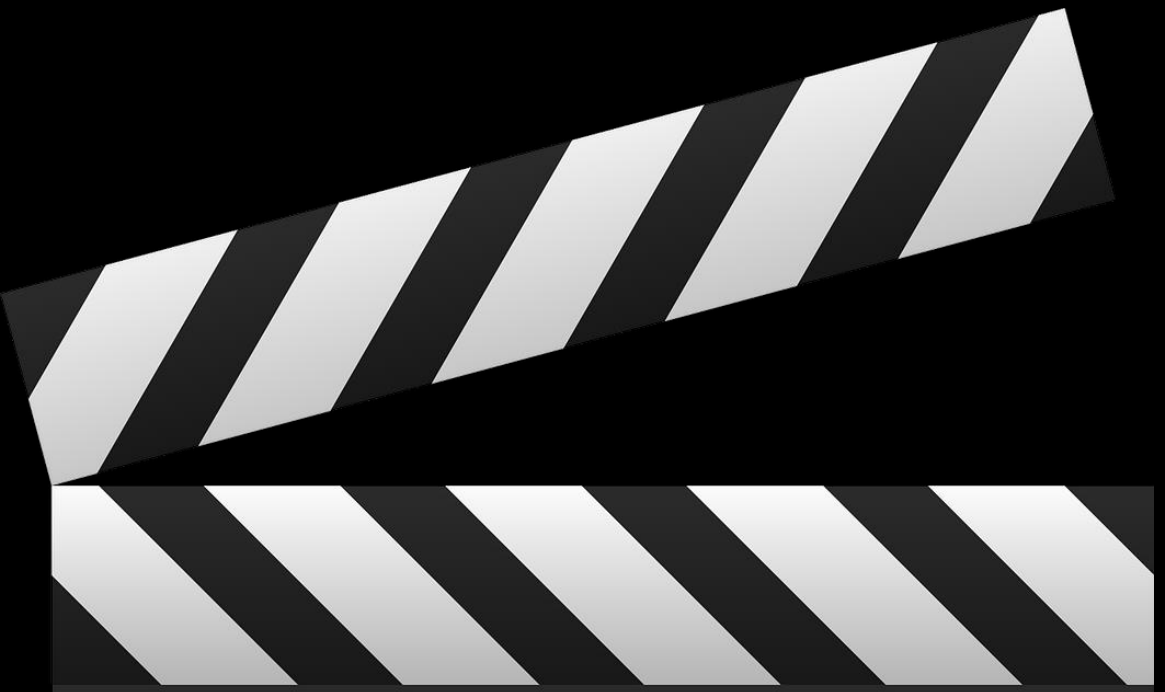

Sickan Carlsson

Var en svensk skådespelare och sångerska. Carlsson medverkade i filmer som Klart till drabbning (1937), Landstormens lilla Lotta (1939), Löjtnantshjärtan (1942), Gröna hissen (1944), Min syster och jag (1950), Sjunde himlen (1956), Du är mitt äventyr (1958), Fröken Chic (1959), Lustgården (1961) och Charlotte Löwensköld (1979).

Dotter till Witus Carlsson

Carlsson var dotter till typografen Witus Carlsson och affärsexpediten Siri Lindblom. Hon var det enda barnet och växte upp på Södermalm och Östermalm i Stockholm. Sitt förnamn Sickan fick hon efter sin fars favoritskådespelare Sickan Castegren. Som ung hjälpte hon till i sin fasters mjölkaffär i Gamla stan.

I tioårsåldern framträdde Carlsson för första gången i radio. Tillsammans med väninnan Birgit Tengroth sjöng hon Alice Tegnérs visa "Blåsippor" i radioprogrammet Barnens brevlåda som leddes av Sven Jerring. På hösten 1930 medverkade hon första gången i Typografförbundets amatörrevy Typernas revy på Gröna Lund. Där blev hon tillfrågad av Södra teaterns chef Björn Hodell om hon ville medverka i teaterns revy samma höst men Carlssons mor sade nej eftersom hennes dotter fortfarande gick i skolan. Carlsson medverkade även i fackföreningens revy följande höst och blev då uppringd av chefen för IRE-film, Olof Thiel, som bad henne komma och provspela för huvudrollen i En stulen vals (1932). Huvudrollen gick dock till Aino Taube men Carlsson fick istället en biroll i filmen.[

Naima Wifstrands teater

Vid 16 års ålder slutade Carlsson skolan och efter ett kort gästspel på Naima Wifstrands teater på Vattugatan började hon på Södra teatern i oktober 1932. Hennes första pjäs var lustspelet Vi som går köksvägen mot Thor Modéen och Birgit Chenon. Därefter medverkade hon i Södrans nyårsrevy 1933, Ett leende år. I februari 1933 skrev hon ett treårigt elevkontrakt med Svensk Filmindustri. Hennes första film för SF var Kära släkten (1933) med Gösta Ekman och Tutta Rolf. Med dubbla engagemang fick hon spela in film på dagarna och spela revy på kvällarna.

På hösten 1935 fick hon engagemang för att turnera med det franska lustspelet Kokottskolan med Karl Gerhard och Zarah Leander och medverkade också i Karl Gerhards nyårsrevy för 1936, Köpmännen i Nordens Venedig på Folkan. Hon medverkade därefter i en eller två Karl Gerhard-revyer varje år förutom flera filminspelningar om året.

1940 talet

Under 1940-talet var hon en ofta anlitad filmskådespelare, under kontrakt hos Svensk Filmindustri. I filmer av det lättare slaget hade hon ofta motspelare som Thor Modéen eller Åke Söderblom.

År 1945 gjorde hon sin första film med Schamyl Bauman som regissör. Under tio års tid gjorde de åtta filmer, filmer som slog kassarekord. Sickan Carlsson var den stora stjärnan och fick 20 000 kronor i gage per film. I deras andra film tillsammans, Skolka skolan (1949) spelade hon en 19-årig skolflicka fast hon själv då var 34 år.

I början av 1950-talet började Carlsson medverka i radioprogrammet Dagens revy, en revy som sändes varje vecka och som skrevs av Gösta Bernhard och Stig Bergendorff. Under 1950-talet medverkade hon tillsammans med Kar de Mumma i radioprogrammet Sickan och Kar de Mumma som sändes varje vecka.

Hasse Ekman dyker upp

I mitten av 1950-talet tog Hasse Ekman över efter Schamyl Bauman och det blev en handfull filmer däribland Sjunde himlen (1956), Med glorian på sned (1957) och Fröken Chic (1959). När Ingmar Bergman 1958 hade frågat henne om hon ville tjänstgöra vid Malmö Stadsteater tackade hon nej. I Alf Kjellins Lustgården (1961) – med manus av Ingmar Bergman – fick hon en mer dramatisk roll som den ogifta servitrisen Fanny, vars dotter spelades av Bibi Andersson. Lustgården blev hennes sista stora roll. Under 1961–1963 spelade hon teater på Intiman i Stockholm med Hasse Ekman som regissör och 1967 och 1968 medverkade hon i Kar de Mumma-revyn på Folkan. Hennes sista långfilm var Charlotte Löwensköld (1979), där hon spelade en dramatisk roll som prostinna.
Sickan lanserade många filmmelodier som gavs ut på skivor, bland annat Löjtnantshjärtan, Jag ska sjunga för dig och hennes signaturmelodi Jag är så glittrande glad.
I början av 1990-talet medverkade hon i tv-serien Kusiner i kubik och gjorde framträdanden för pensionärsföreningar tillsammans med Annalisa Ericson. För sin filmkarriär erhöll hon 2005 en hedersguldbagge.

Sickan Carlsson gifte sig 1939

I september 1939 gifte sig Carlsson med skeppsredaren Gösta Reuter i Engelbrektskyrkan i Stockholm. Året efter föddes dottern Ingegerd. Äktenskapet upplöstes och 1945 gifte hon sig med biodirektören Åke Rapp (1914–1993). År 1957 skilde paret sig. År 1958 gifte hon sig med direktör Sölve Adamsson, och förblev gift till makens bortgång 1987. År 2011 avled hon på Borgarhemmet på Södermalm i Stockholm. Sickan Carlsson är begravd på Bromma kyrkogård i Stockholms län.

Engelbrektskyrkan är en församlingskyrka i Engelbrekts församling i Stockholms stift. Den är belägen uppe på det gamla kvarnberget i Lärkstaden på Östermalm.

The End